

9. uge

Sabbatshvile – en Guds gave

”Gud velsignede den syvende dag og helligede den, for på den hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført, da han skabte” (1 Mos 2,3).

Hovedtanke

Hvile er en gave fra Gud til hele skabningen.

Introduktion

Når man læser skabelsesberetningen i begyndelsen af Bibelen, kan man undres over dens enkelhed, klarhed og harmoni. Hvert ord er velovervejet, og intet er overflødigt.

I løbet af de seks skabelsesdage gentages det seks gange, at Gud så, at det var *godt*. Ved afslutningen af den sjette dag står der, at Gud så, *hvor godt* det var (1,31; *såre godt* i 1948-overs., *virkelig godt* i Bibelen 2020). Men den syvende dag overgår dette. På den dag *fuldender* Gud sit værk, idet han hviler.

Skabelsesteksten er enestående smuk, men den har ikke til formål at levere en teoretisk forklaring på verden i moderne, naturvidenskabelig forstand. Den fokuserer på meningen med livet og troen på Gud. Den opfordrer til at have tillid til Skaberens. Den vidner om, at denne Skaber har til formål at føre livet til fuldendelse.

Hvad ønsker jeg? Et godt liv? Et virkelig godt liv? Eller et ”fuldendt” liv? Gud tilbyder mig at hvile med ham og i ham. På den måde finder mit liv sin fuldendelse – i Guds hvile og fred. Det kan hver syvende dag minde mig om.

Oversigt

Søndag	Sabbatsfejring	1 Mos 1,1-2,3
Mandag	Sabbatsbud	2 Mos 20,8-11
Tirsdag	Sabbatserfaring	2 Mos 16,14-31
Onsdag	Sabbatstanker	5 Mos 5,12-15
Torsdag	Sabbatsbøn	Sl 92
Fredag	Sabbatsløfte	Es 58,13-14

Sabbatsfejring

1 Mos 1,1-2,3

Hvad fejrer Gud med sin hvile?

Hvad kan vi udtrykke i dag ved bevidst at hvile?

Forståelse

I begyndelsen af skabelsesberetningen nævnes en tilstand med livsfjendtlig ørken, mørke og urdyb. Ud af dette kaos skaber Gud et sted, hvor al skabning kan eksistere.

Teksten er præget af symmetri og harmoni. Den skildrer to gange tre skabelsesdage. Dag 1 og dag 4 refererer til hinanden (lys og sol, måne og stjerner), dag 2 og dag 5 er parallelle (himmelhvælvingen og fuglene) ligesom dag 3 og dag 6 (alt grønt på jorden, dyr og mennesker). Skabelsesberetningen skildrer den skabte verden som en harmonisk helhed, hvor enhver detalje er villet og elsket af Gud.

Guds hvile markerer, at skaberværket er færdigt. Nu kan skaberværket eksistere ud fra den livskraft og velsignelse, der er nedlagt i det. Gud fejrer sit værk.

Anvendelse

Sabbatten har noget meditativt over sig – i hel positiv betydning: Man hviler efter sine aktiviteter. Her er væren vigtigere end gøren. Mennesket bør forstå, at dets liv ikke kun består af gerninger, men også af andre kilder. Hvile er nødvendig for modstandskraften. Den skal give rum for festlige sammenkomster og hive én ud af hverdagens trummerum. Når man fejrer noget, får man nye kræfter og bryder med illusionen om, at man kan leve ved evigt at skulle præstere. På sabbatten lever mennesket retfærdiggørelse ved tro. Det lever for en gangs skyld af Guds gerninger – sikke en provokation for enhver præstations-ideologi.

Refleksion

Ro/hvile og fest/fejring – hvordan passer det sammen? Hvordan kunne en sabbatsfest se ud?

Sabbatsbud

2 Mos 20,8-11

Hvem er sabbatshvilen til for?

Hvilke friheder giver sabbatsbuddet mig?

Forståelse

I skabelsesberetningen er hvilen Guds mål med skaberhandlingen. Først ved Sinaj kaldes den syvende dag som del af skabelsesordenen for *sabbat*. Hver syvende dag fejres Guds magt over tiden – igen og igen.

Sabbatten er et tegn på Guds interesse for mennesket, der skal have del i den guddommelige hvile. Den syvende dag blev helliget for også at beskytte de svageste skabninger i arbejdsfællesskabet på landet, de ufrie arbejdere og dyrene. Dette er en parallel til budet om at lade jorden ligge brak hvert syvende år, så den kan regenerere og give næring til de fattige.

Det er også ved Sinaj, israelitterne får besked på at bygge helligdommen. I seks dage venter Moses på at skulle møde Gud på bjerget. På den syvende dag kalder Gud ham til sig i skyen (2 Mos 24,16).

Teologisk set er der ved hjælp af den syvende dag skabt en forbindelse mellem skabelse og helligdom. Sabbatten bliver på den måde til en helligdom i tiden, en helligdom, der ikke er bundet til et sted, en helligdom, som enhver kan træde ind i, og som aldrig kan ødelægges.

Anvendelse

I forhold til den praktiske måde at fejre sabbat på er det vigtigt at holde sig for øje, at hvilen også er til for at beskytte de svage. Budet henvender sig først til dem, som andre er afhængige af. Enhver skal kunne have glæde af denne lise. Da der findes mange "herrer" i denne verden, der ikke bryder sig om dette, er det et krav.

Sabbattens gave er vigtig for vores gudsbillede. Gud pålægger ikke byrder, han letter dem. På sabbatten forstår vi meningen med alle andre bud: de stiller ikke krav, de er en modvægt til menneskelige forventninger.

Refleksion

"Frihed er lovens blomst" (Clemens Brentano).

Sabbatserfaring

2 Mos 16,14-31

Hvad kunne israelitterne lære af deres erfaring med mannaen?

Hvad er basis for min tro på en omsorgsfuld Gud?

Forståelse

"I visse områder af Sinaj-halvøen findes der to arter af skjoldlus, der fra slutningen af maj og til juli måned suger plantesaft ud af manna-tamarisken som næring for deres larver. Da denne kun indeholder lidt af det nitrogen, som larverne har behov for, har lusene brug for en stor mængde saft. Overskuddet udskiller de som dråber, der falder til jorden som små, hvidligt-gullige kugler. Disse kugler samles op af beduiner om morgenen, da de smelter i løbet af dagen (sml. 2 Mos 16,21).

Ørkenbusken Hammada salicornica ('hvid Hammada') producerer også manna. Mannaen er sød og anvendes som erstatning for honning, men ikke i stedet for brød" (oversat fra bibelwissenschaft.de).

Uanset om disse naturlige forekomster svarer til den bibelske manna, så er og bliver det et under. Manna var dog ikke den eneste ernæringskilde for folket, der levede som halvnomader: de ejede dyr, kunne købe levnedsmidler og så afgrøder, når de blev på et sted i længere tid.

Den gave, som sabbatten er, "har forbindelse til den gave, som den dobbelte portion manna var dagen før sabbatten. Den var en forudsætning for, at man kunne hvile på den syvende dag ... Israel må og skal lære at leve af og på det, der skænkes i overflod, og at holde inde og fejre" (*Neuer Stuttgarter Kommentar, Altes Testament, bind 2, 189*).

Anvendelse

Nu om stunder lever vi i industrialiserede samfund, hvor livet ikke bare går i stå på sabbatten. På den ene side har det enkelte menneske et ansvar for helheden, på den anden side har alle behov for hvile og en bevidsthed om, hvad der er "det sande brød fra himlen" (Joh 6,32-35). Med afsæt i en grundlæggende tillid til Faderen finder frelste og udfriede mennesker en måde at fejre sabbatten på, som den var tænkt af ham, som gav den.

Sabbatstanker

5 Mos 5,12-15

Hvad skulle israelitten mindes på hviledagen?

Hvilke troserfaringer har sat sig spor hos mig?

Forståelse

I den orientalske verden mente samfundets privilegerede, at de var kaldede til musisk beskæftigelse. Korporligt arbejde opfattedes som nedværdigende. Den slags var forbeholdt mennesker fra middelklassen og nedefter. Arbejde havde ikke noget med selvrealisering at gøre. Det var en trædemølle, især for slaver. Sabbatsbuddet i 5. Mosebog begrundes ikke "hold hviledagen hellig" med, at man skal hvile sammen med Skaberen, men at man skal mindes udgangen af Egypten. Israel skal fejre sabbat ved at mindes udfrielsen af slave-tilværelsen med dens hårde hoveri, som folket var tvunget til at yde fremmede herrer. Ved at fejre sabbatten skal Israel altså forkynde, at Jahve udfrier. På sabbatten skal alle skabninger være ligestillet.

Derfor var Jesus også imod en sabbatshelligholdelse, der var præget af lovtrældom. Sabbatten er til for menneskets skyld (Mark 2,27).

Anvendelse

Sabbatten er en gave fra den udfriende Gud til sit folk. Derfor bør sabbatten være en befriende erfaring. Den er og bliver et stort indgreb i elitens økonomiske interesser, der kræver uafbrudt arbejde og effektivitet. Sabbatten står for en helt anden livsopfattelse. Den opfordrer til empati, og til at rollerne byttes om. Den ligestiller alle mennesker. På sabbatten er der ikke forskel på arbejdsgiver og arbejdstager. Det er stadig forbudt at give børn ordre om sabbatten i Israel.

Refleksion

"Den, der har mulighed for at være fri, skal ikke gøre sig selv til træ" (tysk ordsprog). Har jeg oplevet sabbatten som en befrielse?

Sabbatsbøn

SI 92

Hvilket problem taler sabbatssalmen om?

Hvordan hjælper hviledagen mig med mine fundamentale spørgsmål?

Forståelse

Salmen er en hymne, hvori et troende menneske bekender sig til Gud, der har givet ham ny indsigt. Efter eksilet blev den til en sabbatsbøn i menigheden – måske fordi det hebraiske navn for Gud forekommer syv gange, hvilket har forbindelse med sabbatten. Men måske er det også, fordi den udtrykker noget generelt om den troendes liv.

De to dele i hymnens hovedafsnit beskriver henholdsvis forbryderens skæbne (v. 5-9) og de retfærdiges skæbne (v. 10-16). Årsagen til lovprisningen og dens indhold er Guds nærhed, hans trofasthed og hans godheds pålidelighed og bestandighed. Som verdens konge og dommer ønsker han, at det er hans retfærdighed, der ligger til grund for verdensordenen. Salmisten benægter ikke, at det tit er forbryderne og de uretfærdige, der har succes. Men hvis man er mindre overfladisk, lader man sig ikke forblænde af det.

Hvor menneskerettigheder og menneskets værdighed trues og overskrides, er det et angreb på Jahve selv. Gud løfter de krænkede, giver dem kraft til at gå oprejst og med værdighed – på trods af alle krænkelser. Salmisten stoler på Guds retfærdighed som skaberværket og historiens egentlige livskraft. Hans liv skal være et vidnesbyrd om dette (iflg. Erich Zenger, s.n.).

”At recitere en sådan bøn, som denne salme jo er, er et enestående vidnesbyrd om retfærdighed. Den, der midt i sin lidelse kan bede således og helt og holdent sætte sin lid til Gud, vil erfare, at Bibelens Gud bogstaveligt talt giver ham kraft, værdighed og frelse” (Erich Zenger, Psalmen, Freiburg 2011, 645).

Refleksion

Sæt ikke jeres lid til mirakler, recitér salmer!
(Hasidisk jødisk ordsprog)

Sabbatsløfte

Es 58,13-14

Hvordan beskriver profeten sabbatten i Guds ånd?

I de første vers af kapitel 58 kræver profeten social ansvarlighed i forhold til de svage i stedet for blot formel udførelse af ritualer. Det, der kræves, er altså et helligt liv på alle fronter. Dette vedrører også sabbatten. Den havde – efter tabet af templet og offertjenesten – fået en fremtrædende betydning som helligdom i tiden og som identitetsskabende tegn for den jødiske menighed. Men også her er der behov for den rette indstilling. Esajas opfordrer folket til at ære sabbatten, ligesom det ærer Gud. Så vil det opleve det frydefulde fællesskab med Gud og velsignelsen ved det land, som Gud har skænket det.

Resumé

Alle skabninger bør kunne have del i Guds hvile. Sabbatten er et udtryk for en livsfilosofi, hvor man stoler på Guds godhed og barmhjertighed og respekterer enhver skabnings værdighed.

Egne tanker

Spørgsmål til drøftelse

- 1 "Arbejde og fest fuldender hinanden" (Ludwig Strauss).

Hvordan forstår I denne udtalelse, og hvordan omsætter I den i jeres liv?
- 2 2 Mos 20,8-11
Hvad tænker I umiddelbart, når I læser denne tekst?
- 3 2 Mos 16,21-27
Hvad kan israelitternes manna-erfaring lære os?
- 4 Sl 92

Et hasidisk ordsprog siger:
"Sæt ikke jeres lid til mirakler, recitér salmer!"

Hvad siger dette ordsprog om salmernes mulighed for at berige vores liv?

Hvad betyder sabbatssalmen for jer?
- 5 Prøv at samle argumenter for, at sabbatten er en berigelse, hvad hvile angår.